

Rajcsán István

A NEMZETI EGYENJOGÚSÁG ÉS A NEMZETISÉGEK HELYZETE — KÜLÖNÖS TEKINTETTEL VAJDASÁGRA

A Jugoszláv Kommunista Párt és a Jugoszláv Kommunista Szövetség — Tito elvtársnak a párt élére kerülésével — alapjában véve mind az elméletben, mind a gyakorlatban azonos módon viszonyult a nemzeti kérdés megoldásához, hazánk minden nemzetéhez és nemzeti kisebbségéhez, illetve a hazánkban élő nemzetiségekhez. Ezúttal csak emlékeztetni szeretnénk arra, hogy az AVNOJ második ülészakának határozataiban az alábbi stratégiai fontosságú álláspont is helyet kapott: „A nemzeti kisebbségeknek Jugoszláviában biztosítva lesz minden nemzeti joguk.” Ennek a politikának az eredményeként a nemzeti kisebbségek hazánk két háború közötti forradalmi mozgalmában, majd pedig a szocialista forradalomban nyerték el és igazolták nemzeti identitásukat és valósították meg osztályjellegű nemzeti érvényesülésüket. Ennek a politikának köszönhető, hogy a nemzeti kisebbség, illetve a nemzetiségek Jugoszlávia valamennyi népével karöltve aktívan kivették részüket az új Jugoszlávia megteremtéséből — beleértve a szocialista forradalom valamennyi fázisát. Ezt az utat közösen tették meg, fokozatosan megszabadulva a nemzeti és nacionalista illúzióktól, az osztályjellegű tévelygésektől és nemzetük fasizmusának terhétől.

A szocialista forradalom és a társadalom domináns tényezőjeként fellépő munkáshatalom olyan társadalmi berendezést hozott létre, amely új, a történelemben még ismeretlen távlatokat nyitott Jugoszlávia minden népének és nemzetiségének, s valamennyiük társadalmi és nemzeti fejlődésének. A népfelszabadító háború idején megteremtett néphatalmat Vajdaság hosszú történelme során először támogatta egységesen valamennyi nemzetünk és nemzetiségünk dolgozó népe. A háború utáni szocialista országépítés során olyan anyagi és társadalmi alapokra helyeztük nemzeti egyenjogúságunkat, amely valamennyi nemzetünknek és nemzetiségünknek a társadalmi tulajdonhoz, a szocialista öngazgatáshoz, annak gazdasági és politikai rendszeréhez való egyenlő viszonyát fejezte ki. A szocialista öngazgatás gazdasági és politikai rendszere

nem engedélyez semmiféle diszkriminációt annak alapján, hogy egyik vagy másik nemzet „kisebb” vagy „nagyobb”, hogy nagy nemzetről vagy kis nemzetiségről van-e szó.

A nemzetek és nemzetiségek teljes nemzeti, gazdasági, politikai és kulturális egyenrangúságának a politikája tette lehetővé, hogy ma Jugoszláviában nem beszélhetünk külön kisebbségi problémáról. A társadalmi tevékenység, az alkotótevékenység és a szocialista öngazgatás valamennyi területét átszövő kölcsönös függőség, a társadalmi életben való egymásra utaltság olyan alapot képez, amelyre biztonsággal épülhet hazánk valamennyi nemzetének és nemzetiségének a tényleges egyenjogúsága — természetesen a reális, objektíve adott anyagi lehetőségeknek megfelelően. Éppen ezeknek az objektíve adott anyagi korlátozásoknak a következtében adódik az a helyzet, miszerint nem mindenki számára biztosítottak még azonos módon a teljes nemzeti egyenjogúság gazdasági, s ezáltal politikai, társadalmi és kulturális feltételei. Ilyen értelemben manapság is eltérések tapasztalhatóak a nemzetek és nemzetiségek teljes nemzeti egyenjogúságának az elvei és a tényleges lehetőségei között. Igen lényeges viszont, hogy ezek a különbségek — történelmi távlatból szemlélve — állandóan csökkennek, hogy szocialista öngazgatású társadalmi rendszerünk már objektív előrehaladásával is csökkenti ezeket a különbségeket, és hogy a teljes nemzeti egyenjogúság a JKSZ számára nemcsak programelv és harcra hívó szólam, hanem a jugoszláv valóság mindennapi gyakorlata.

Érdekes jelenség, hogy amikor a nagyvilágban valahol hazánk nemzetiségi viszonyairól beszélnek, akkor kevesebb szó esik a megoldatlan kisebbségi problémákról, s jóval többet foglalkoznak nemzetünk és nemzetiségeink összefonódó kapcsolataival. Lényegében véve világszerte elismerik, hogy Jugoszlávia sem elvben, sem pedig a gyakorlatban nem alkalmaz eltérő egyenlőségi mércéket a nemzetekre és a nemzetiségekre. Éppen ezért a „kisebbség” terminust felváltó „nemzetiség” nem csak terminológiai jelentőségű. Ez egy olyan történelmi törekvésnek az eredménye, amely kikristályosodott formájában a szláv és nem-szláv népek szocialista forradalmunkban betöltött szerepét, távlatait és tényleges részvételét nem kezeli többségi vagy kisebbségi problémaként.

A történelmi tapasztalatok egyébként arra utalnak, hogy ha valamilyik néptöredék helyzetét a kisebbségi jogok alapján rendezik, akkor az nem tekinthető megoldottnak, függetlenül attól, hogy szocialista vagy kapitalista országról van szó. Ennek oka abban rejlik, hogy a tőkés világ politikai és osztálytagozódása, ellentétei, valamint a szocialista országok nemzeti politikáját befolyásoló etatizmus — különösképpen pedig a nemzeti államoknak a vegyes lakosságú országokban érvényesülő hegemoniája — nem hozott létre egy olyan valóságos közösséget, amely egyidejűleg és párhuzamosan teszi lehetővé valamennyi nemzetiségi csoport nemzeti érvényesülését és társadalmi integrációját. Ennek tudható be, hogy napjainkban a nemzeti kérdés és a kisebbségi problémák komoly forrásai a társadalmi és politikai feszültségnek, rányomják pe-

csétjüket a jelenlegi ingatag világrendre és számos nemzetiségileg vegyes lakosságú ország belpolitikai bizonytalanságának okozói.

A nemzetközi gyakorlatban többé-kevésbé két ismert lehetőség közül választhatnak a nemzetiségileg vegyes országok. Az egyik a kisebbségekhez való sajátos viszonyulásban, mindenekelőtt a kulturális autonómia különböző formáiban jut kifejezésre, amely végső soron a nemzeti sajátosságok beszűküléséhez, konzerválódásához vezet, mégpedig azért, hogy a kisebbségek nemzeti vívmányainak nincs a többségi, az uralkodó nemzet értékeivel azonos társadalmi verifikációja. Ezek szerint a kisebbségi helyzet csak meghatározott nemzeti sajátosságok megőrzésére alkalmas, de egy olyan közösségben való továbbfejlődésre, amelyben a társadalmi feltételek reális történelmi távlatot nyitnak valamennyi állampolgár társadalmi és nemzeti fejlődése előtt, már nincs valós lehetőség.

A másik alternatíva az erőszakos vagy „természetes” asszimiláció és denacionalizáció, amely tudomásunk szerint sehol sem vezetett a nemzeti érzések végérvényes megszűnéséhez, csak háttérbe szorította őket. A nemzetileg látszólag homogén országokban a történelmi maradványnak tekintett etnikai és nemzeti csoportok időnként fellobbanó tüntetései olyan meglevő, de elfojtott nemzeti érzésekre vallanak, amelyek évszázadok múltán sem tűntek el nyomtalanul.

A szocialista forradalom jugoszláv gyakorlata kénytelen volt a már meglevő választási lehetőségek megkerülésével kialakítani a nemzeti egyenjogúság új gyakorlatát is és a kisebbségek helyzetének másfajta rendezését. Feltételezem, hogy ezek a megoldások széles körben ismeretesekek.

Mindenképpen figyelmeztetnünk kell azonban, hogy a nacionalizmus az utóbbi időben — többek között a kosovói ellenforradalmi kísérlet hatására — szárnyra kapott és igyekszik megzavarni a bizalom légkörét: ismét kisebbségi témákkal foglalkozik, kisebbségi helyzetről beszél Jugoszláviában, mert — úgy tűnik — ezáltal szeretné visszafordítani a történelem kerekét.

Napjainkban például olyan nyilvánosan elhangzott téziseknek is fültanúi lehetünk, melyek szerint a nemzetiségi kérdés kizárólag regionális ügy, s megoldását ezért regionális téren kell eszközölni, hogy ne terhelje az egész nemzetközösséget, illetve a nemzeti államot, a köztársaságot. Ez már tagadhatatlanul kisebbségi megközelítés. Mivel az öngazgatásban való részvétel lehetővé teszi dolgozóink, nemzetünk és nemzetiségeink számára, hogy minden öngazgatási és társadalmi-politikai közösségben birtokolhassák a társadalmi újratermelés egészét — természetesen minden egyes közösség jogaival és kötelességeivel összhangban —, ezért sem a nemzeti, sem az öngazgatási jogok nem lehetnek regionálisan korlátozottak.

Publicisztikánk és történetírásunk egy részében — különösen az AV-NOJ második ülésszakának a megünneplése kapcsán — nyíltan vagy leplezetten, az az „új” megállapítás fogalmazódott meg, hogy Jugoszláviát csak nemzetünk hozták létre, a nemzetiségek kimaradtak ebből a

folyamatból. A mindennapi politikai zsargon gyakran túlhangsúlyozza a köztársaságoknak mint államoknak a nemzeti jellegét és azt ismételteti, hogy a nemzetiségek nemzeti államai Jugoszlávián kívül vannak. Rendkívül veszélyes az a tézis, miszerint Jugoszlávia nemzeti nem azonos módon vették ki részüket a fegyveres forradalomból, a nemzetiségek pedig egyáltalán részt sem vettek benne, illetve szerepük politikailag teljesen elhanyagolható. Az ilyen tézisek a forradalmi harcban létrejött új Jugoszlávia bomlasztói, hisz a történelmi tényektől függetlenül ítélkeznek nemzetek és nemzetiségek felett, miközben egyes nemzeteket többé, másokat kevésbé tartják forradalminak, illetve államalkotónak, a nemzetiségeket pedig az ország „vendégeinek” tartják. Felesleges arra utalnunk, hogy ezek a tézisek ellentétben állnak alkotmányunkkal.

A nacionalisták stratégiájában azt a hamis tézist, hogy a nemzetiségek nem vettek részt a fegyveres forradalomban, csak egy lépés választja el a gyanúsítástól, hogy vajon egy ilyen szocialista öngazgatáson alapuló el nem kötelezett Jugoszlávia mellett kiállnak-e és magukénak érzik-e a nemzetiségek. Tehát egy lépés kell és máris a bizalmatlanság és gyanúsítás mondatja velük, hogy íme ezek az ötödik hadoszlop. Az ilyen és hasonló tézisek képviselői nyilvánvalóan a nemzeti kérdések revíziójára törekszenek Jugoszláviában, hisz szemmel láthatóan igyekeznek zavart kelteni Vajdaság, a Szerb Köztársaság és a JSZSZK nemzetiségi viszonyaiban. Tartományunk forradalmi erői és dolgozói nem tehetik magukévá a nemzetiségi kérdés revízióját, hisz a nemzeti egyenjóság Vajdaságban élő valóság, beivódott az emberek tudatába, és ilyenén tartományunk valamennyi nemzete és nemzetisége számára egyazon módon jelenti a közösen megvívott és továbbvitt szocialista forradalmat és annak hagyományait. Ezért van az, hogy Vajdaságban mindenki otthon érzi magát, nincs „házigazda” se „vendég” vagy „idegen” nemzet.

Ugyanilyen nyilvánosan elhangzott megállapítás, hogy a vajdasági autonómia fejlődésével két szerb állam jön létre, illetve, hogy ez az autonómia a szerb nemzeten belüli széthúzás következménye. Az a megalapozatlan megállapítás is újra fogalmazódik, hogy az autonómia nálunk csupán a nemzetiségek különjogainak a megvalósulási formája.

Mindannyiunk számára ismeretes, hogy 1940-ben a JKP V. országos értekezletét megelőzően, pontosabban szólva a JKP VI. tartományi értekezletének az előkészületei során a JKP világosan megfogalmazta: Vajdaság nem az egyik vagy a másik nemzeté, hanem a hosszú ideje itt élő népek közösen birtokolják. Ez a megállapítás tartományunk munkásosztályának és dolgozóinak a tartós irányvételévé vált. Erre abban a jelentős történelmi pillanatban került sor, amikor a nemzeti burzsoáziák egymás közötti versengésében Vajdaság birtoklása volt a tét.

A vajdasági forradalmi mozgalom hangsúlyozta elsőként azt a Vajdaság jövőjét döntően meghatározó tézist, amely egyenjóságot biztosít valamennyi nép számára. A JKP vajdasági szervezete a jugoszláv forradalmi munkásmozgalom részeként olyan egyedülálló történelmi erőt

képviselt, amely képes volt ezt a tézist valóra váltani és felkészült alkalmazására minden objektíve adott történelmi helyzetben. Így tudhatta magáénak a háborúban és az azt követő időszakban az egész nép támogatását. Ennek a forradalmi elgondolásnak az alapján jött létre egyenjogú nemzeteink és nemzetiségeink nemzeti hegemóniától mentes közössége. A Vajdaság SZAT illetően a Szerb Szocialista Köztársaság részét képezi és a JSZSZK egyik alkotóeleme. Ez a forradalomban kivácsolódott autonómia sem történelmi szerepével, sem osztályszemléletével, de nemzetiségi viszonyaival sem szolgálja a népek különválasztását, a nemzetiségek elzárkózását és önelégültségét. Ellenkezőleg, gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális téren a teljes nemzeti egyenjogúság megvalósulási formája, amely elősegíti a nyitottságot és a szélesebb közösségbe való bekapcsolódást.

Természetesen az anyagi és politikai viszonyokat, valamint az emberek tudatát befolyásoló etatista és technokrata ráhatások kísérletet tettek és tesznek ennek a közösségnek mind az autarkián alapuló elzárkózására, mind a köztársaságon belüli decentralizált államiság irányába való eltávolítására.

Tartományunk nincs elszigetelve az országban és a köztársaságunkban felerősödő nacionalizmus hatásaitól. Bármi is történjék az ország nemzetiségi viszonyaival, az közvetlenül kihat tartományunkra, mint ahogyan a KSZ vajdasági szervezetének a nacionalizmus, a bezárkózás és az etatizmus minden válfaja elleni küzdelme is visszhangra talál a Szerb Szocialista Köztársaságban és egész Jugoszláviában. A kedvezőtlen viszont az lenne, ha a KSZ vajdasági szervezete megalkuvást tanúsítana a nacionalizmus elleni küzdelemben. A nemzeti egyenjogúság gyakorlata Vajdaságban elválaszthatatlan a forradalmi munkásmozgalom és a Jugoszláv Kommunista Szövetség egységes nemzeti politikájától.

Az utóbbi időben ismét hallani olyasmiről Vajdaságban és ország-szerte, hogy külön vertikális kulturális szervezeteket kell létrehozni, mégpedig elsősorban a nemzetiségek számára. Tudvalevő, hogy meghatározott történelmi körülmények és államközi kötelezettségek kifejezésésként ilyen szervezetek Horvátországban és Szlovéniában léteznek.

Vajdaságban közvetlenül a felszabadulást követően voltak hasonló szervezetek. Feloszlásukat az a felismerés siettetette, hogy képtelenek voltak a nemzetiségek tényleges nemzeti egyenjogúságának a biztosítására. Első pillanatra úgy tűnhet, hogy az ilyen intézmények megerősíthetik a nemzetiség helyzetét, valamivel több jogot biztosíthatnak számára, illetve újabb feltételeket teremtenek a nemzeti jogok megvalósításához. Történelmileg nézve viszont a polgári társadalomból erednek, a nemzeti kérdés polgári szemléletének és politikai gyakorlatának a kifejezési formái. Éppen ezért úgy tűnik, ismét el kell oszlatnunk az ezzel kapcsolatos téves nézeteket mind a nemzetiségek, mind a nemzetek soraiban.

Tapasztalataink szerint a vertikális, nemzeti alapon szerveződött kulturális szervezetek, kultúrászövetségek képtelenek kifejezésre juttatni,

megőrizni vagy továbbfejleszteni a valódi értelemben vett nemzeti identitást. Ez a megállapítás nemcsak a kulturális szférára vonatkozik, hanem a társadalmi élet minden területére. Legjobb esetben is csak konzerválhatják valamely nemzetiség kulturális azonosságtudatát. Ezek a szervezetek nem teszik lehetővé a nemzetiség sokoldalú és alkotó jellegű kiteljesedését, a társadalom egészébe való egyenjogú beépülését. Megerősítik őket kisebbségi helyzetükben, a nemzetiségi viszonyok terén viszont szabad folyást engednek a politikai pluralizmusnak és versengésnek.

A vertikális nemzeti szervezetek csak olyan közösségekben nyújtanak bizonyos garanciát a nemzetiségeknek, ahol azok a meghirdetett politika ellenére továbbra is kisebbségi helyzetben vannak. Tehát minden olyan közösségben, ahol a társadalmi és állami intézmények egyetlen nemzet szolgálatában állnak és nincsenek felkészítve a közösségben élő valamennyi nemzet és nemzetiség egyenlőségen és egyenjogúságon alapuló szükségleteinek a kielégítésére.

A mi nemzetiségeink — más országok nemzeti kisebbségeitől eltérően — objektíve olyan helyzetben vannak, hogy a társadalmi élet minden területén aktívan és egyenrangúan bekapcsolódhatnak önmegvalósításukba és képességeik kiteljesítésébe — kezdve a társult munkától a küldöttrendszeren át egészen a nemzeti kulturális intézményekig. Ilyetén az összes többi nemzet tagjaival együtt azonos felelősséggel kell viszonyulniuk minden társadalmi ügyhöz. A nemzetiségektől eltérően a nemzeti kisebbségek passzív szerepet játszanak. Problémáik megoldását külön vertikális nemzeti szervezetektől, a többségi nemzettől, vagy külföldről várják. Történelmi tapasztalataink szerint ez eddig sem volt, s most sem kielégítő megoldás.

A dolgozóink hatalmára alapozott társadalmi berendezés, amely mentes a hátrányos nemzeti megkülönböztetéstől, a nemzetek és nemzetiségek azonos helyzetét biztosító alkotmányos rendelkezések és törvények, az egyenlőségen és kölcsönösségen nyugvó nemzetiségi viszonyok mindennapi gyakorlata megfelelő feltételeket teremt minden nemzetiségi és etnikai csoport számára, hogy aktívan és alkotó módon viszonyuljon a saját közösségéhez és az egész jugoszláv közösséghez. Lenin a nemzeti kérdéssel kapcsolatos téziseiben elhatárolta magát a „kulturális nemzeti autonómiától” és többek között a következőket mondta: „Ez csak arra alkalmas, hogy eltávolítson bennünket az államhatalom egészében végbemenő demokratikus átalakulás feladataitól, attól, az átalakulástól, amely egyedüli biztosítéka lehet (ha ilyesmi egyáltalán lehetséges a kapitalizmusban) a nemzetek közötti békének.” (Lenin: A nemzeti kérdésről). Véleményünk szerint megállapítása a szocializmus építésének a körülményei között is érvényes.

Mint ismeretes, Jugoszlávia a nemzetiségi kérdés elméleti és gyakorlati megoldásával — a nemzetiségeknek az országok közötti híd szerepével — tett szert nemzetközi elismerésre. A vajdasági tapasztalatok arra ösztönöznek bennünket, hogy fenntartás nélkül folytassuk és fejlesszük tovább ezt a politikát és társadalmi gyakorlatot. Az is közis-

mert, hogy nemzetiségeink kulturális szükségleteinek a kielégítése terén jelentős szerepet tölt be a Magyar Népköztársasággal, a Csehszlovák Szocialista Köztársasággal és a Román Szocialista Köztársasággal kialakított folyamatos, megbízható és sokoldalú együttműködésünk. Számos kiadói tevékenységgel vagy a kulturális alkotótevékenység egyéb területével kapcsolatos szükséglet kielégítésére került sor az említett országok megfelelő szerveivel kialakított együttműködés során — mindkét fél kölcsönös megalégedésére. Ezt a gyakorlatot folytatni kell, azzal, hogy nem ragaszkodunk szigorúan a kölcsönösség elvéhez azokon a területeken, ahol a Jugoszláviában élő nemzetiségek kulturális fejlődésének biztosítása az igények kielégítését fokozott mértékben feltételezi.

Jugoszlávia a jószomszédi viszonyok keretében megkülönböztetett figyelmet fordít a szomszédos országokban élő szerb, horvát és szlovén kisebbségek helyzetére és fejlődésére — anélkül, hogy beavatkozna az említett országok belügyeibe. Ugyanilyen alapon kész a Jugoszlávia, illetve Vajdaság területén élő nemzetiségek „törzsnemzetét” felölelő országgal is együttműködni.

Ez a politika a reciprocitás elvein alapul. Nem téveszthetjük azonban szem elől, hogy ezeket az elveket bizonyos körülmények adott esetben külsőleges kölcsönösségre korlátozzák.

A fentiekben *anyaország* és *anyanemzet* helyett a nemzetiségek esetében „*törzsnemzetről*” beszéltünk, mert szerintünk ez a kifejezés jobban fedti ezeket az összefüggéseket. Ezekben a dolgokban ugyanis igen határozottaknak kell lennünk: az itt élő nemzetiségek számára nem létezhet más anyaország, mint Jugoszlávia, amelynek határain belül mind egyénként, mind közösségként Jugoszlávia nemzeteivel azonos módon élhetnek a munkára, az öngazgatásra és a saját munkaeredményeik elosztására, nemzeti egyenjogúságukra vonatkozó jogaikkal, valamint mindennemű politikai, közoktatási és kulturális lehetőségeikkel. A felsoroltak egyikét sem az „anyaországban” valósítják meg.

A mi nemzetiségeink nem „idegen” nemzetrészként, más nemzet kisebbségeként épülnek be Jugoszlávia nemzeteinek a közösségébe, hanem egyenjogú nemzeti szubjektumként vállalva, hogy Jugoszlávia nemzeteivel együtt alakítják és fejlesztik szocialista öngazgatású közösségüket. A nemzetiségek nemzetüktől sokoldalú és egyenjogú kapcsolatteremtések útján veszik át kulturális örökségüket, amelyet a saját kulturális hagyományaikkal kiegészítve mind a saját, mind „törzsnemzetük” mind pedig a létalapjukat képező közösségük kultúráját gazdagítják és fejlesztik.

Ez a történelmi szükségszerűsége és internacionalizmuson alapuló kommunikáció a nemzetiségek jugoszláviai és a jugoszláv kisebbségek szomszédos országokbeli objektív helyzetéből kell hogy kiinduljon, ami bizonyos esetekben igen eltérő lehet. A reciprocitás mechanikus értelmezése ismét visszavetné Jugoszlávia nemzetiségeit a nemzeti kisebbségek helyzetébe. Ugyanakkor nemzetiségeink „törzsnemzeteinek” a sajátos kultúrküldetése a nemzeti kisebbségek kulturális fejlődése feletti

atyáskodáshoz vezetne, mint ahogyan ez következne be a hazánkban élő nemzetiségeknél is. Egészen biztos, hogy nemzetiségeink valamiféle atyáskodása vagy kisebbségi helyzetbe való visszaesés érdekében nem áldoznák fel mindazt, amit Jugoszláviában, és itt Vajdaságban elértek, gondolunk itt nemzetiségi érvényesülésükre, az ország nemzeteivel az öngazgatáson alapuló mindenben egyenrangú szocialista országépítésükre. Ez egyébként megtorpanás lenne a nemzeti egyenjogúság politikájában.

Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a nemzeti kisebbségeket semmiféle külföldről kiinduló kultúrmisszió nem teheti saját fejlődésük alakítóivá, ha az adott országban objektív társadalmi helyzetük-nél fogva nem válhatnak azzá. Az alárendelt nemzeti és társadalmi helyzeten sehol nem változthat semmiféle kulturális felvilágosító tevékenység. Másrészt viszont ha egy országban minden népcsoport azonos társadalmi helyzetben van, azonosak a nemzeti érvényesülés feltételei, akkor a paternalizmusnak nincs értelme és felesleges is. Éppen ezért tartományunk nemzetiségi viszonyainak a rendszerétől idegen minden nemzetiségeinkkel kapcsolatos gyámkodás, mint ahogyan az országon belül sincs atyáskodásra szükség. Napjainkban feleslegesek a „nemzeti központok”, a „nemzeti felvilágosító munka” és a „nemzeti apostolok”. Ezek ugyanis a „saját” nemzetüket védelmezve ténylegesen a nacionalizmus fokozódását idéznék elő, mintegy lehetőséget nyújtva az irredentizmusnak a helyzet kihasználására.

Az általános társadalmi helyzet, az anyanyelvhasználat, a nemzetségek oktatásra, tájékoztatásra és a saját kulturális alkotótevékenységük fejlesztésére való joga Vajdaságban nem valamiféle kisebbségi szükséglet, hanem a tartományunkban élő nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságával és egyenrangúságával kapcsolatos elvi állásfoglalás következménye. A felsoroltakat oly módon kell megvalósítani, hogy minden tényező közös felelősséggel viszonyuljon tartományunk minden egyes nemzetének és nemzetiségének a szükségleteihez. Csak ennek az objektív helyzetnek a tudomásulvételével kerülhet sor sokoldalú együttműködésre minden érdekelt országgal és az illetékes nemzetek szervezeteivel. Ebben rejlik politikánk elvszerűsége és realitásérzéke.

*

Szerintünk manapság is időszerűek a JKSZ KB Végrehajtó Bizottságának a nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos 1959-es határozatai.: „A nemzeti kisebbségek hazánkban teljesen egyenjogúak az összes többi nemzettel, aminek következtében egyenrangúan veszik ki részüket a jugoszláv közösség építéséből, s adják hozzá a maguk politikai, kulturális és egyéb hozzájárulását. Megőrzik annak a nemzetnek a jellegzetességeit, amelyhez etnikailag tartoznak és amelynek elsősorban kulturális természetű sajátosságait az adott társadalmi környezet sajátosságaival ötvözik.” (...) „De a nemzeti kisebbségek nemcsak annak a nemzetnek a részét képe-

zik, ahonnan származnak, hanem ahhoz az országhoz is kötődnek, ahol élnek. Ezt csak az egyenrangú társadalmi helyzet és a zavartalan fejlődés fűzheti szorosabbá. Hazánk nemzeti kisebbségei — objektív helyzetükre és a társadalmi öngazgatás nyújtotta fejlődési lehetőségekre való tekintettel — összetevő részeivé váltak a jugoszláv szocialista közösségnek.” (O nacionalnom pitanju — A nemzeti kérdéstről, Sedma sila, Belgrád, 1967, 267. oldal.)

Tartományunk társadalmi gyakorlata igazolta ezeknek a határozatoknak a helyességét.

A nemzeti egyenjogúság fejlődésével és a testvériség—egység négyévtizedes vajdasági fejlődésével kapcsolatos tapasztalatokról szólva összegzőként megállapíthatjuk, hogy ezt az időszakot a nemzetiségi viszonyok stabilitása, a bizalomkeltés légköre, Vajdaság minden nemzetének és nemzetiségének a közös előrehaladása jellemezte. Nem véletlenül mondhatjuk, hogy ez a nemzeti egyenjogúság időszaka, Vajdaság történelmében a nemzeti megbékélés és a nemzetek közötti együttműködés leghosszabb periódusa. Mindez annak a következménye, hogy tartományunk kommunisztái és dolgozói kitartó és következetes kétfrontos harcot folytatnak: megteremtik a nemzeti egyenjogúság továbbfejlesztéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és politikai feltételeket, miközben küzdenek a nacionalizmus minden formája ellen.

Rezime

Nacionalna ravnopravnost i položaj narodnosti sa posebnim osvrtom na Vojvodinu

Autor polazi od zaključka II zasedanja AVNOJ-a o ravnopravnosti nacionalnih manjina u Jugoslaviji, i od činjenice da je već za vreme NOB-a Vojvodina imala podršku svih naroda i narodnosti, koji žive na njenoj teritoriji. Ako još postoje izvesne razlike između položaja pojedinih narodnosti, te se razlike stalno smanjuju, dok se ne izjednačuju. Prema tome danas u Jugoslaviji ne postoji manjinski problem, te etničke grupe nisu manjine nego narodnosti sa punim pravima. U međunarodnim razmerama postoje dve alternative. Prva je u posebnom tretmanu manjina u odnosu na vladajuću naciju, a druga je u prisilnoj asimilaciji i denacionalizaciji. Socijalistička Jugoslavija našla je rešenje van tih alternativa u priznavanju ravnopravnosti svih naroda i narodnosti u federativnoj državi.

Narodnosti nisu isključivo regionalni problem, to je manjinski pristup, kao što je nepravilan i pristup da narodnosti imaju svoje nacionalne države izvan Jugoslavije. Svi koji žive na našoj teritoriji imaju jednu nacionalnu državu: Jugoslaviju. Takve su teze naime — kao što su to dokazali događaji na Kosovu —, rušilačkog karaktera u odnosu na Jugoslaviju.

Razvojem autonomije u Vojvodini ravnopravni odnosi prema svim narodima i narodnostima dobija još jači karakter. Vojvodina ne pripada ni jednoj naciji nego svim nacijama koje tu žive.

Formiranje posebnih vertikalnih kulturnih organizacija pre svega za narodnosti, ne odgovaraju našim uslovima i pronalazak su „građanskog“ društva. Kod nas se narodnosti mogu aktivno boriti za svoje samoiskazivanje i samostvarivanje, u udruženom radu i u svim delegatskim telima političkog sistema. Postoje uslovi za aktivan i stvaralački položaj svih narodnosti.

Posebno je poznato da narodnosti stvaraju mostove prema susednim zemljama i to u Vojvodini prema Mađarskoj, Čehoslovačkoj i Rumuniji. Saradnja sa ovim zemljama je pozitivna i dobra, i to na principu reciprociteta u vezi sa našim stanovništvom u njihovim državama.

Društveni položaj, upotreba maternjeg jezika i obrazovanje proizlaze iz jednakog i ravnopravnog položaja svih naroda i narodnosti u Vojvodini. U važnosti su zaključci Izvršnog komiteta CK SKJ po kojima narodnosti zadržavaju sve odlike svoje etničke pripadnosti i prepliću ih sa odlikama sredine u kojoj žive. Treba reći da u Vojvodini postoje stabilni nacionalni odnosi, koji pružaju uslove za dalji razvoj društvenih, ekonomskih i političkih uslova u punoj ravnopravnosti naroda i narodnosti.

Resümee

Nationale Gleichberechtigung und Lage der Nationalitäten mit besonderem Hinsicht auf die Vojvodina

Der Verfasser geht von der II. Sitzung des AVNOJ über die Gleichberechtigung der nationalen Minderheiten aus, um von der Tatsache, dass die Vojvodina schon im Befreiungskrieg die Schützung aller Nationalitäten, die auf ihrer Territorie leben, besessen hat. Wenn noch irgendwelche Unterschiede zwischen der Lage einzelner Nationalitäten, die hier existieren, bestehen, verkleinern sich diese Unterschiede gleichmässig, bis sie nicht verschwinden. In Jugoslawien besteht daher kein Minderheitsproblem und die ethnischen Gruppen sind keine Minderheiten, sondern Nationalitäten, mit vollen Rechten. In internationaler Relation bestehen zwei Alternativen. Die erste ist das ungleichmässige Tretman der Minderheiten, mit den Herrschernationen und die zweite ist die gewaltige Assimilation und Denationalisation. Das sozialistische Jugoslawien hat den Weg ausser diesen Alternativen gefunden, in der Bestätigung der Gleichberechtigung, der Nationen und Nationalitäten im federalistischen Staat.

Die Nationen sind nicht nur ein regionales Problem; das wäre nämlich Minderheitszutritt, so wie auch der Zutritt unrichtig ist, dass die Nationalitäten ihre nationale Staaten ausser Jugoslawien haben. Alle die auf unserer Territorie leben, haben einen nationalen Staat, Jugoslawien. Solche Thesen sind nämlich — wie es die Geschehnisse in Kosovo beweisen — zertörenden Charakters, gegenüber Jugoslawien.

Durch die Entwicklung der Autonomie der Vojvodina, die gleichberechtigte Stellung der Nationalitäten wird noch stärker ausgedrückt. Die Vojvodina gehört keiner Nation, sondern allen die hier leben.

Die Formierung besonderer vertikalen Verbindungen der kulturellen Organisationen, zunächst für die Nationalitäten, entsprechen nicht unserer Verhältnissen; sie sind eine Erfindung der „bürgerlichen“ Gesellschaft. Bei uns

können alle Nationalitäten für ihre Selbstbestätigung und Selbstbeweisung in der vereinigten Arbeit und allen Delegatenkörperschaften des politischen Systems kämpfen. Es bestehen Bedingungen zur aktiven und schaffenden Arbeiten für alle Nationalitäten.

Es ist besonders zu bemerken, dass die Nationalitäten eine brückenbildende Wirkung zu den Nachbarstaaten haben, in der Vojvodina zu Ungarn, Tschechoslowakei und Rumänien. Die Zusammenarbeit mit diesen Staaten ist positiv und gut, und zwar auf Grund der Reziprozität in Hinblick auf unsere Nationalitäten in diesen Staaten.

Die gesellschaftliche Lage; der Gebrauch der Muttersprache und die Erziehung folgen aus der gleichen und gleichberechtigten Lage aller Nationen und Nationalitäten in Vojvodina. Es bestehen die Entschlüsse des Kommitets der ZK SKJ, laut deren alle Nationalitäten ihre ethnische Anhängerschaft behalten und diese mit den charakteristischen Anzeichen des Kreises verbinden in dem sie leben. Man muss feststellen dass in der Vojvodina feste nationale Verhältnisse bestehen, die Möglichkeit weitere Entwicklung der gesellschaftlichen, ökonomischen und politischen Verhältnisse besitzen.